

OBHÁJENÉ DOKTORANDSKÉ DIZERTAČNÉ PRÁCE V ODBORE SLOVENSKEJ DEJINY

PHDR. VLADIMÍR VLASKO: FEUDÁLNA ANARCHIA NA PRELOME 13. A 14. STOROČIA A PÁNI Z KŐSZEGU

Obhajoba sa konala 20. apríla 2017.

Školiteľ: prof. PhDr. Ján Lukačka, CSc.

Oponenti: prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD., doc. Mgr. Miroslav Lysý, PhD., PhDr. Pavol Maliniak, PhD.

Školiace pracovisko: Historický ústav Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

Cieľom dizertačnej práce bolo zasadiť aktivity pánov z Kőszegu do širšieho kontextu rozvrátených pomerov šíriacej sa feudálnej anarchie v Uhorskom kráľovstve na prelome 13. a 14. storočia. Kőszegiovský rod, ktorého predstavitelia boli nielen významnými nositeľmi vysokých dvorských a krajinských hodností, ale počas 13. a 14. storočia aj hlavnými reprezentantmi vládnucej elity, uzavrel integračný proces formujúcej sa oligarchickej štruktúry na území Uhorského kráľovstva. Henrich II. (Veľký) a jeho syn Ivan z Kőszegu zveľadili v druhej polovici 13. storočia rodovú doménu do takej miery, že až do dvadsiatych rokov 14. storočia predstavovala druhú najmocnejšiu oligarchickú dŕžavu v kráľovstve svätého Štefana.

Dizertačná práca je rozdelená do piatich kapitol. Prvá kapitola rekapituluje stav bádania slovenskej a okolitých národných historiografií k zvolenej téme dizertácie. Sumarizuje prehľad sekundárnej literatúry, ako aj súpis najdôležitejších pramenných edícií, ktoré boli použité pri koncipovaní kvalifikačnej práce. Nasledujúca kapitola je metodologického charakteru. Jej hlavným zámerom bolo podať ucelený prehľad najvýznamnejších autorov a smerov v európskom dejepisectve, ktorí sa venovali výkladu pojmov anarchia a feudálna anarchia. Tretia kapitola (ktorá je zároveň úvodnou staťou k vlastnému jadrú dizertácie) objasňuje udalosti súvisiace s príchodom prapredka kőszegiovského rodu Wolfera a jeho brata Heidricha zo štajerského Wildonu do Uhorského kráľovstva. Vstup obidvoch bratov do služieb kráľa Gejzu II., ako i kariérny vzostup Wolfera a jeho potomkov sleduje od samého zrodu v roku 1158 až do polovice 13. storočia, keď sa príslušníci tohto rodu prostredníctvom Henricha II. (Veľkého) s konečnou platnosťou etablovali v kruhoch vysokej dvorskej politiky. Predmet záujmu tejto časti práce sa popri adaptácii Henrichových štyroch synov upriamuje na územnú expanziu Kőszegiovcov z územia dnešného Burgenlandu do oblasti Zadunajska a Slavónska. O politických aktivitách pánov z Kőszegu v období „interregna“ (1301 – 1310) pojednáva štvrtá kapitola práce. Tá si podrobne všima nielen neochvejnú podporu pánov z Kőszegu dynastiám okolitých kráľovstiev (Přemyslovcom a Wittelsbachovcom), ale aj diplomatické úsilie ostrihomského arcibiskupa získať vzdorovitých oligarchov na stranu uhorskej vetvy Anjouovcov. Posledná, piata kapitola, sleduje namáhavý zápas Karola Róberta s veľmožskými rodmi. Zvýšenú pozornosť venuje predovšetkým Karolovým ozbrojeným výpravám podniknutým proti synom zosnulého bána Henricha počnúc prvou v roku 1314 až po poslednú v roku 1336 a ich dôsledkom.

Dizertačná práca prináša rad nových poznatkov v domácej historiografii dosiaľ len okrajovo skúmanej téme. Sleduje politickú expozíciu pánov z Kőszegu na pozadí vnútropolitického vývoja v Uhorskom kráľovstve, pričom sa vo svojom výskume neobmedzuje iba na územie dnešného Slovenska, ale skúma aj politické dianie v celouhorskom priestore. Ponúka viac ako len rozdelenie krajiny medzi rod Čákovcov a Omodejovcov, ako by sa mohlo zdať podľa doterajšieho spracovania tejto témy z niektorých starších slovenských prác.